

О. О. Гусарин,
аспірант, Міжрегіональна Академія управління персоналом
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-3397-9032>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.23.301

ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРА ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

О. Gusarin,
Postgraduate Student, Interregional Academy of Personnel Management

CLUSTER FORMATION AS A PREREQUISITE FOR ENSURING THE INVESTMENT
ATTRACTIVENESS OF THE REGION IN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM

Підвищення інвестиційної привабливості (ІП) регіону вимагає розробки чіткого механізму (алгоритму) формування кластерів, що має ґрунтуватися не лише на економічній доцільності, але й на систематизації цілей публічного управління (забезпечення технологічного суверенітету, сталий розвиток). Незважаючи на визнану ефективність кластерів (М. Портер), яка проявляється у зростанні продуктивності та прискоренні інновацій, у вітчизняній практиці кластерний підхід часто впроваджується "зверху-вниз", вимагаючи чіткої методології для уникнення "імітації" та цільового залучення інвестицій.

Аналіз літературних джерел підтверджує, що для високотехнологічних інвесторів ключовими є нематеріальні активи (якість людського капіталу, інноваційна культура), на які кластери мають прямий вплив. Кластерна політика розглядається як горизонтальний інструмент публічного управління, що вимагає від влади ролі фасилітатора. Виявлено наукову прогалину: відсутність розробленої методології інтеграції кластерної політики в інституційні механізми публічного управління, спрямовані саме на цільове підвищення ІП регіону.

Дослідження розрізняє загальні та спеціальні принципи формування кластерів.

1. Загальні принципи (Механізм формування та Інституційне середовище) включають необхідність врахування економіко-географічного положення, основних напрямів державної регіональної політики, достатності критично важливих ресурсів та якості людського капіталу. Ключовим є інституціоналізація взаємодії (через Координаційний центр) та застосування елементів корпоративного управління для збалансування інтересів стейкхолдерів.

2. Спеціальні принципи групуються за трьома фокусами:

- Інституційно-стратегічний (спільність інтересів для реалізації високозатратних проєктів).*
- Геопросторовий (ефективна концентрація діяльності, близькість до інфраструктури, що забезпечує ефект масштабу).*
- Соціально-управлінський (використання вже сформованого рівня формальних та неформальних зв'язків).*

З методологічної точки зору, в основу політики мають бути покладені принцип системного підходу (комплексний аналіз) та принцип інструментарію управління (оцінка ефективності впливу). Також виділено принципи, що ґрунтуються на загальнонаукових засадах: системності, наукової обґрунтованості, єдності державного контролю (для уникнення "зайвої брендизації"), інноваційності (вільний перетік знань) та зворотного зв'язку (ефективності).

На основі цих принципів окреслено три основні етапи кластероутворення: 1) Формалізація (визначення учасників, збалансування цілей, формування атмосфери довіри); 2) Реалізація короткострокових проєктів (швидкий дохід, позитивний імідж, залучення державного фінансування); 3) Масштабна реалізація (довгострокові завдання, формування циркулярної економіки, залучення ДПП).

Висновки. Систематизація принципів кластероутворення є необхідною теоретико-методологічною передумовою для розробки дієвого алгоритму, що підвищує інвестиційну привабливість регіону за рахунок синергії, інноваційності та цільового використання ресурсів у системі публічного управління.

Increasing the investment attractiveness (I) of the region requires the development of a clear mechanism (algorithm) for the formation of clusters, which should be based not only on economic feasibility, but also on the systematization of public administration goals (ensuring technological sovereignty, sustainable development). Despite the recognized effectiveness of clusters (M. Porter), which is manifested in increased productivity and accelerated innovation, in domestic practice the cluster approach is often implemented "top-down", requiring a clear methodology to avoid "imitation" and targeted investment attraction.

An analysis of literary sources confirms that for high-tech investors, intangible assets (quality of human capital, innovation culture) are key, on which clusters have a direct impact. Cluster policy is considered as a horizontal instrument of public administration, requiring the government to play the role of a facilitator. A scientific gap was identified: the lack of a developed methodology for integrating cluster policy into institutional mechanisms of public administration aimed specifically at the targeted increase in the region's IP.

The study distinguishes between general and special principles of cluster formation. 1. General principles (Formation Mechanism and Institutional Environment) include the need to take into account the economic and geographical location, the main directions of state regional policy, the sufficiency of critically important resources and the quality of human capital. The key is the institutionalization of interaction (through the Coordination Center) and the application of corporate governance elements to balance the interests of stakeholders.

2. Special principles are grouped into three focuses:

- Institutional-strategic (common interests for the implementation of high-cost projects).*
- Geospatial (effective concentration of activity, proximity to infrastructure, which provides the effect of scale).*
- Social-managerial (use of the already formed level of formal and informal ties).*

From a methodological point of view, the policy should be based on the principle of a systemic approach (comprehensive analysis) and the principle of management tools (assessment of the effectiveness of the impact). The principles based on general scientific principles are also highlighted: systematicity, scientific validity, unity of state control (to avoid "excessive branding"), innovation (free flow of knowledge) and feedback (efficiency).

Based on these principles, three main stages of cluster formation are outlined: 1) Formalization (identification of participants, balancing goals, creating an atmosphere of trust); 2) Implementation of short-term projects (quick income, positive image, attracting public funding); 3) Large-scale implementation (long-term tasks, formation of a circular economy, attracting PPPs).

Conclusions. Systematization of the principles of cluster formation is a necessary theoretical and methodological prerequisite for developing an effective algorithm that increases the investment attractiveness of the region through synergy, innovation and targeted use of resources in the public administration system.

Ключові слова: кластер, інвестиційна привабливість, публічне управління, кластерна політика, принципи формування, інституціоналізація, синергетичний ефект, регіональний розвиток.

Key words: cluster, investment attractiveness, public administration, cluster policy, principles of formation, institutionalization, synergistic effect, regional development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розробка механізму (алгоритму) формування регіональних кластерів як чинника підвищення інвестиційної привабливості території вимагає насамперед побу-

дови чіткої системи цілепокладання. Ця система повинна враховувати не лише економічні інтереси розвитку регіону, але й конкретні завдання публічного управління, які мають бути досягнуті в процесі функціонування

кластера (наприклад, забезпечення технологічного суверенітету чи сталого розвитку). З огляду на це, процедура кластеризації економіки має передувати теоретико-методичному аналізу процесу створення нових кластерів, що передбачає вивчення основних принципів їхнього формування та функціонування. Ці принципи виступають як база реалізації кластерної політики, так і стратегічні орієнтири їхнього розвитку у коротко — та довгостроковій перспективі.

Слід розрізняти загальні та спеціальні принципи створення та функціонування кластерів. Загальні принципи є універсальними для всіх кластерних структур, тоді як спеціальні вибудовуються залежно від галузевої спеціалізації та пріоритетів регіональної політики.

АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Літературні джерела (А. Маршалл, М. Портер) визначають кластер як географічну концентрацію взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників та інституцій. Ключові ефекти кластеризації — зростання продуктивності, прискорення інновацій та стимулювання створення нового бізнесу — є прямими передумовами для підвищення привабливості території.

Кластерна політика розглядається як горизонтальний інструмент публічного управління, що фокусується на створенні сприятливого інституційного середовища та посиленні мережевої взаємодії, а не на прямому субсидуванні. Це вимагає від органів влади ролі фасилітатора та координатора між бізнесом, наукою та освітою.

Хоча економічна ефективність кластерів визнана, існує недостатньо розроблена методологія інтеграції кластерної політики в інституційні механізми публічного управління, спрямовані саме на цільове підвищення інвестиційної привабливості регіону, а не лише на загальне зростання.

Сучасні дослідження (особливо щодо ПІІ) підкреслюють, що для високотехнологічних інвесторів ключовими є нематеріальні активи: якість людського капіталу, інноваційна культура, рівень управління та прозорість регуляторного середовища.

Вітчизняні дослідження підтверджують, що в Україні кластерний підхід часто впроваджується з ініціативи публічної влади (зверху-вниз), що вимагає особливо чіткої методології ідентифікації потенційних кластерів та уникнення "імітації" кластеризації для отримання бюджетного фінансування.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ

Обґрунтувати підходи до формування кластера як передумова забезпечення інвестиційної привабливості регіону у системі публічного управління.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

1. Загальні Принципи (Механізм Формування та Інституціональне Середовище)

Механізми формування кластера, які передбачають створення відповідного інституціонального середовища та використання спеціальних інструментів публічного управління, повинні враховувати:

1. Переваги та недоліки економіко-географічного положення регіону (геопросторовий аналіз).

2. Основні напрями державної регіональної політики, безпосередньо пов'язані з процедурами залучення інвесторів та підвищенням конкурентоспроможності території.

3. Адміністративно-територіальну структуру регіону та особливості децентралізації управлінських повноважень.

4. Достатність критично важливих ресурсів, які можуть стати конкурентною перевагою регіону: природні ресурси, рівень розвитку виробничої та логістичної інфраструктури, високі показники розвитку людського капіталу.

5. Якість людського капіталу, що охоплює не лише демографічні показники, але й менталітет місцевого населення, культурні та етнічні особливості, що впливають на рівень співпраці та довіри.

6. Інституціоналізація взаємодії: Взаємодія учасників кластера повинна здійснюватися на основі прийнятої регіональної кластерної політики, спираючись на основні засади внутрішньорегіональних та муніципальних програм розвитку. Координація роботи кластера має бути забезпечена спеціально створеним Координаційним центром.

7. Застосування елементів корпоративного управління: У кластері мають розвиватися контролінг бізнес-процесів, моніторинг діяльності з боку всіх стейкхолдерів (зокрема органів влади), а також необхідність збалансування інтересів усіх учасників (підприємств, фінансових, освітніх, наукових установ).

2. Спеціальні Принципи (Залежно від Спеціалізації та Масштабу)

Формування кластерних структур, залежно від галузевої приналежності та масштабів діяльності, може ґрунтуватися на трьох групах спеціальних принципів:

— Принципи, засновані на спільності інтересів (Інституційно-стратегічний фокус): Передбачають об'єднання зусиль для реалізації високозатратних інвестиційних проєктів (наприклад, замикання виробничого ланцюга або проведення НДДКР), які неможливо реалізувати індивідуально. Це стимулює довгострокову стратегічну кооперацію.

— Принципи, що виходять із необхідності ефективної концентрації діяльності (Геопросторовий фокус): Пріоритет надається перевагам близького розташування учасників, їхній наближеності до виробничої, логістичної інфраструктури, постачальників сировини та споживачів. Це забезпечує ефект масштабу та охоплення.

— Принципи, що враховують рівень взаємодії (Соціально-управлінський фокус): Використовується вже сформований рівень формальних та неформальних відносин між підприємствами. Надійність та тривалий характер цих зв'язків можуть стати первинним мотивом для інституалізації кластера.

З методологічної точки зору (важливо для наукової роботи у сфері управління), в основу регіональної кластерної політики мають бути покладені такі принципи:

— Принцип системного підходу: Передбачає попередній комплексний аналіз соціально-економічного роз-

витку регіону, який встановлює взаємозв'язок між елементами кластера в межах його єдиної інституціональної структури.

— Принцип інструментарію управління: Вимагає від суб'єктів управління (ОПУ) використання спеціальних інструментів кластерного розвитку та методів визначення ефективності їхнього впливу на суб'єкти кластера.

Розробка алгоритму формування регіональних кластерів як фактора підвищення інвестиційної привабливості території передбачає, перш за все, побудову чіткої системи мети мети, яка враховує інтереси розвитку регіону і ті конкретні завдання, які мають бути досягнуті під час функціонування кластера. У зв'язку з цим процедура кластеризації економіки випереджається теоретико — методичним аналізом самого процесу створення нових кластерів, що передбачає вивчення основних принципів формування кластерів у системі регіональної економіки, які стануть не лише базою реалізації кластерних процесів, а й зададуть основні орієнтири їх розвитку у коротко- та довгостроковій перспективі.

У зв'язку з цим слід позначити загальні та спеціальні принципи створення та функціонування кластерів, — у першому випадку вони будуть спільними для всіх видів кластерних структур, у другому — вибудовуватимуться залежно від галузевої спеціалізації кластера. Загальні принципи формування кластера припускають, що механізми його формування, що передбачають створення інституційного середовища та використання спеціальних методів управління, повинні враховувати:

- переваги та недоліки економіко-географічного положення регіону;
- основні напрями регіональної політики, пов'язані з процедурами залучення у регіон інвесторів;
- адміністративно-територіальну структуру регіону;

— достатність у регіоні ресурсів, які можуть стати конкурентною перевагою регіону: багаті природні ресурси, розвиненість виробничої інфраструктури, високі показники розвитку людського потенціалу тощо;

— показники людського капіталу, які формуються не лише демографічними показниками, а й враховують менталітет місцевого населення, культурні та етнічні особливості, наявність у регіоні традиційних промислів, що становлять культурну спадщину регіону та формують його бренд;

— наявність у регіоні високорозвинених галузей, які є для регіону пріоритетними та можуть стати драйверами розвитку регіональної економіки;

— наявність передумов для кластеризації галузі, які у тісних міжгосподарських зв'язках між групою підприємств однієї чи суміжних галузей.

З погляду формування організаційної структури кластера та створення сприятливого інституційного середовища доцільно позначити такі принципи формування кластерних систем:

— обов'язкова присутність у структурі кластера великого підприємства, яке називається "ядром" кластера та виконує функції лідера, який формує довгостроковий порядок денний розвитку, що визначає вектор інноваційного розвитку кластера. Як правило, в економіці регіону таке підприємство відіграє провідну роль, а в окремих випадках, може виступати як містоутворюючий,

що створює агломераційний ефект, що призводить до формування навколо нього інших дрібніших підприємств; основна частина учасників кластера має чітку територіальну локалізацію, що дозволяє спростити ділові зв'язки між ними, знижувати транзакційні витрати на переміщення вантажів, спільно реалізовувати наукові чи виробничі проекти на одній спільній території;

— господарські зв'язки в кластері характеризуються великою стійкістю, оскільки вони формуються на основі стабільних партнерських відносин, що існують між регіональними підприємствами ще до вступу до кластера. На перших етапах розвитку кластера ці зв'язки можуть обмежуватися лише регіональними, але потім виходять за межі території кластеру та формують розгалужену систему міжрегіональних, національних і навіть міжнародних зв'язків;

— наявність у регіоні високорозвинених галузей, які є для регіону пріоритетними та можуть стати драйверами розвитку регіональної економіки;

— наявність передумов для кластеризації галузі, що у тісних міжгосподарських зв'язках між групою підприємств однієї чи суміжних галузей.

З погляду формування організаційної структури кластера та створення сприятливої інституційної середовища доцільно позначити такі принципи формування кластерних систем:

— обов'язкова присутність у структурі кластера великого підприємства, яке називається "ядром" кластера та виконує функції лідера, який формує довгостроковий порядок розвитку, що визначає вектор інноваційного розвитку кластера. Як правило, в економіці регіону таке підприємство відіграє провідну роль, а в окремих випадках може виступати як містоутворюючий, що створює агломераційний ефект, що призводить до формування навколо нього інших дрібніших підприємств; основна частина учасників кластера має чітку територіальну локалізацію, що дозволяє упростити ділові зв'язки між ними, знижувати транзакційні витрати на переміщення вантажів, спільно реалізовувати наукові чи виробничі проекти на одній спільній території;

— господарські зв'язки у кластері характеризуються великою стійкістю, оскільки вони формуються на основі стабільних партнерських відносин, що існують між регіональними підприємствами ще до вступу до кластера. На перших етапах розвитку кластера ці зв'язки можуть обмежуватися лише регіональними, але потім виходять за межі території кластеру та формують розгалужену систему міжрегіональних, національних та навіть міжнародних зв'язків.

Таким чином, залежно від галузевої приналежності та масштабів діяльності, формування кластерних структур може бути засноване на трьох групах принципів:

— заснованих на спільності інтересів потенційних учасників, які успішно можуть бути реалізовані тільки в рамках кластера, наприклад, здійснення високовитратних інвестиційних проектів, пов'язаних із необхідністю "замкнути" на території регіону виробничий ланцюжок, або проведення наукових досліджень, що вимагають залучення кваліфікованих фахівців з різних галузей знань, а також пов'язаних з тривалим періодом;

— що виходять із необхідності ефективної концентрації діяльності, — у разі першому плані під час ство-

рення кластера виходитимуть такі переваги учасників кластера, як близьке розташування друг до друга, до виробничої і логістичної інфраструктури, постачальникам сировини й споживачам кінцевої продукції;

— які враховують рівень взаємодії між учасниками кластера, що визначає велику різноманітність формальних і неформальних відносин між підприємств регіону, тривалий характер яких і надійність сформованих зв'язків можуть стати першим спонукальним мотивом до формування кластера.

Якщо розглядати алгоритм формування кластера з методологічної точки зору, слід виділити ще низку принципів, які лягають в основу регіональної кластерної політики:

— принцип системного підходу, який передбачає попереднє проведення аналізу соціально-економічного розвитку регіону використанням методів *pest* та *SWOT*-аналізу, а також оцінку цільових індикаторів розвитку з метою визначення сильних та слабких сторін регіонального розвитку, які можуть бути посилені або, відповідно, нейтралізовані за рахунок новоутвореного кластера;

— принцип різноманіття форм дослідження та комплексних оцінок;

— принцип обліку регіональних особливостей функціонування кластерних систем, який передбачає, що темпи створення та розвитку кластера багато в чому визначатимуться специфічними особливостями регіональної економіки і тому неможливо запропонувати єдину уніфіковану процедуру формування кластерів для всіх регіонів;

— принцип інформаційної забезпеченості кластерних систем, що виходить із того, що всередині кластера має вільно циркулювати інформація, необхідна для його учасників. У сучасних умовах забезпечення цього принципу залежить від рівня розвиненості в кластері інформаційно-комунікаційних технологій між учасниками, а також наявності цифрової платформи, призначеної як для внутрішнього, так і для зовнішнього користування, що дозволить отримувати своєчасну та коректну інформацію про ефективність та перспективи розвитку кластеру потенційним інвесторам та партнерам, а також контролю;

— принцип практичної реалізованості результатів моделювання діяльності кластерних систем і передбачає розробку таких регіональних стратегій кластерного розвитку, які спираються на систему цільових індикаторів, мають на увазі можливість ковзаючого характеру побудови прогнозів, що дозволяє коригувати планові показники до умов зовнішнього середовища, що стрімко змінюються. Тому в сучасних умовах дуже важливо залишити за кластерною структурою так званий простір для маневру, що дозволяє їй швидко адаптуватися до нових економічних умов. У зв'язку з цим принцип практичної реалізації передбачає сценарний характер складання прогнозів, що включає всі можливі варіанти розвитку — песимістичний, реалістичний і оптимістичний.

Остання група принципів формування регіональних кластерів ґрунтується на обліку загальнонаукових принципів, що лежать в основі створення будь-яких економічних систем:

— принцип системності. Щодо діяльності кластера це означає, що це механізми його створення та функціонування мають бути тісно взаємопов'язані зі стратегією просторового розвитку та завданнями регіональної економіки. Наприклад, якщо стратегія сталого розвитку регіону передбачає зменшення частки виробництв, що емітують високу частку забруднень навколишнього середовища, то формування великого промислового кластера можливе лише з урахуванням принципів "зеленої" економіки та з використанням найкращих доступних технологій, що дозволяють мінімізувати викиди шкідливих речовин;

— принцип наукової обґрунтованості. Використання цього принципу передбачає, що незважаючи на унікальність кожного кластера, необхідно враховувати та адаптувати під існуючі умови досвід інших успішних кластерів, а також впроваджувати сучасні управлінські технології та методології кластероутворення, які забезпечать ефективний розвиток регіональної економіки за рахунок застосування інноваційних результативних методик формування кластерів та управління їх розвитком;

— принцип єдності державного контролю. Оскільки регіональні кластери є дієвим інструментом залучення інвестицій, у тому числі і в рамках державної підтримки, необхідна наявність у регіоні ефективної системи цільового використання виділених коштів, а також координуючого центру, який здійснює контроль діяльності кластера з метою недопущення його перетворення на формальне утворення, створене з метою отримання додаткового фінансування з бюджету, розглядаючи проблеми зайвої "брендизації" кластера);

— принцип узгодженості, згідно з яким регіональна кластерна політика має враховувати інтереси всіх стейкхолдерів, учасників кластера, мети розвитку регіону, а також його населення;

— принцип соціальної спрямованості. Цей принцип відбиває узгодженість кластерної політики із завданнями сталого регіонального розвитку, оскільки як основну мету функціонування кластера ставиться кінцева мета підвищення ефективності і всієї регіональної політики — це зростання життя населення;

— принцип інноваційності. Цей принцип є тією рисою, яка відрізняє кластерну структуру від будь-якої іншої економічної структури — в рамках кластера відбувається вільний перетік знань і технологій від однієї галузі в іншу, досягається максимально ефективна взаємодія між комерційним та науковим сектором економіки, фінансування НДДКР стає не прерогативою держави, а вигідним напрямком інвестування для приватного бізнесу, зацікавленої в новій та конкурентоспроможній;

— принцип відповідальності. У рамках цього принципу характеризується закріплення за кожним учасником кластера певних прав та обов'язків, фактично здійснюється визначення функціональних ролей у кластері для кожного суб'єкта господарювання;

— принцип зворотного зв'язку (ефективності). Цей принцип досить тісно пов'язаний із принципом єдності державного контролю, оскільки обґрунтовує необхідність здійснення аналізу ефективності роботи кластера на всіх етапах його життєвого циклу;

— принцип фінансування. Реалізація цього принципу забезпечує сприяння поточному розвитку кластера,

а також можливості його розвитку та трансформації за одночасної підтримки інших структур, здатних утворити новий регіональний кластер.

Облік вищезазначених принципів дозволяє визначити основні етапи формування регіональних кластерів. Існує кілька підходів до виділення етапів кластероутворення лише на рівні регіону. У найбільш загальному вигляді виділяють три етапи формування кластера, що включають:

1. Етап формалізації кластера. На цьому етапі визначаються потенційні учасники кластеру серед підприємств регіону, аналізуються їх конкурентні переваги, міцність і довготривалість партнерських зв'язків між ними, що склалися на даний момент. Після цього здійснюється процес побудови комунікаційних зв'язків, які ляжуть в основу кластера, що створюється — відбуваються зустрічі між керівниками підприємств, з'ясовуються стратегічні цілі кожного учасника з метою їх подальшого збалансування. Метою даного етапу є встановлення міцних ділових зв'язків та формування атмосфери довіри між учасниками майбутнього кластера. Фактично, на цьому етапі формується організаційна структура кластера та його інституційне середовище.

2. Етап реалізації короткострокових проектів із високою рентабельністю. На цьому етапі учасники кластера прагнуть реалізувати ті проекти, які дадуть швидкий дохід і дозволять досить швидко створити кластеру позитивний імідж. Цей етап характеризується кращим інвестуванням у надійні та швидкоокупні проекти, які призводять до збільшення рівня продажів для учасників кластера або інших ефектів, що позитивно відбиваються на рентабельності підприємства та інвестиційної привабливості всього кластера. Крім того, цей етап знаменується можливістю залучення державного фінансування в інноваційні або стратегічно значущі для держави проекти, що реалізуються.

3. Масштабна реалізація внутрішньокластерних проектів. Даний етап можна пов'язати з початком повноцінного функціонування регіонального кластера — він "обростає" необхідною кількістю учасників-представників різних галузей та сфер діяльності, формується остаточна система управління кластером, стратегія та дорожня карта роботи кластера, в рамках яких передбачається реалізація вже середньо — та довгострокових завдань. Відбувається вдосконалення коопераційних зв'язків, формується система гарантій між учасниками, що дає можливість реалізації великих інвестиційних проектів, що потребують великих обсягів капіталовкладень та характеризуються тривалими термінами окупності. На даному етапі кластер може активно залучати кошти у рамках державно-приватного партнерства. Важливою характеристикою даного етапу є створення основ для формування всередині кластера циркулярної економіки, при цьому ряд виробничих ланцюжків можуть виходити за межі кластера та поширюватись на весь регіон чи інші кластери.

ВИСНОВКИ

Ми пропонуємо почати розгляд етапів кластероутворення відразу з аналітичного етапу, що оцінює рівень розвитку регіону та потенційних учасників кластера, але при цьому передбачають реалізацію ще декількох

етапів, пов'язаних з ідентифікацією кластерів у регіоні (оскільки можливо, кластер де-факто вже існує, але не оформлений у вигляді їх роботи. У зв'язку з цим пропонується нами послідовність етапів формування регіональних кластерів набуває остаточного вигляду.

Література:

1. Енрайт, М. Д. Регіональні кластери та конкуренція. Regional Clusters and Competitiveness: A Comparison of Technology-Driven and Tradition-Driven Clusters. Journal of the Economics of Technology. 2003. № 5. С. 45—60.
2. Бергман, Е. М., Фезер, Е. Аналіз кластерів: новий інструмент регіональної економічної політики. Industrial Location and Economic Cluster Analysis: The New Tools of Economic Policy. Journal of Regional Science. 1999. № 2. С. 112—125.
3. Солвел, О. Кластерна динаміка: новий підхід до розуміння регіонального розвитку. The Cluster Initiative Handbook. Stockholm: IVA, 2003. 140 с.

References:

1. Enright, M.D. (2003), "Regional Clusters and Competitiveness: A Comparison of Technology-Driven and Tradition-Driven Clusters", Journal of the Economics of Technology, vol. 5, pp. 45—60.
2. Bergman, E.M. and Feser, E. (1999), "Industrial Location and Economic Cluster Analysis: The New Tools of Economic Policy", Journal of Regional Science, vol. 2, pp. 112—125.
3. Solvell, O. (2003), The Cluster Initiative Handbook: Cluster Dynamics — A New Approach to Understanding Regional Development, IVA, Stockholm.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2025 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663